

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

22 април 2021 година *

„Преюдициално запитване — Регламент (ЕО) № 1346/2000 — Производство по несъстоятелност — Член 4 — Приложимо право към производството по несъстоятелност — Право на държавата членка, на чиято територия е образувано производството — Член 13 — Действия, увреждащи всички кредитори — Изключение — Условия — Действие, което се урежда от правото на държава членка, различна от държавата на образуване на производството — Действие, което не може да бъде оспорено на основание на това право — Регламент (ЕО) № 593/2008 — Приложимо право към договорните задължения — Член 12, параграф 1, буква б) — Обхват на приложимото към договора право — Изпълнение на произтичащите от договора задължения — Плащане в изпълнение на договор, който се урежда от правото на държава членка, различна от държавата на образуване на производството — Изпълнение от трето лице — Иск за връщане на платеното, предявен във връзка с производство по несъстоятелност — Приложимо право към това плащане“

По дело C-73/20

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия) с акт от 23 януари 2020 г., постъпил в Съда на 13 февруари 2020 г., в рамките на производство по дело

ZM, в качеството му на синдик на Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH

срещу

E. A. Frerichs,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: J.-C. Bonichot, председател на състава, R. Silva de Lapuerta (докладчик), заместник-председател на Съда, L. Bay Larsen, C. Toader и M. Safjan, съдии,

генерален адвокат: G. Hogan,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за ZM, в качеството му на синдик на Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH, от J. Froehner, Rechtsanwalt,

* Език на производството: немски.

- за Е. А. Frerichs, от J. van Zuethem, advocaat,
- за португалското правителство, от L. Inez Fernandes, P. Barros da Costa, L. Medeiros и S. Duarte Afonso, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от M. Wilderspin и H. Leupold, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 13 от Регламент (ЕО) № 1346/2000 на Съвета от 29 май 2000 година относно производството по несъстоятелност (ОВ L 160, 2000 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 1, стр. 143) и на член 12, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) (ОВ L 177, 2008 г., стр. 6).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между ZM, в качеството му на синдик на Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH, и Е.А. Frerichs относно връщането от Е.А. Frerichs на това, което Oeltrans Befrachtungsgesellschaft му е платило по силата на договор, сключен между Е.А. Frerichs и дружество от групата Oeltrans.

Правна уредба

Правото на Съюза

Регламент № 1346/2000

- 3 Регламент № 1346/2000 е отменен с Регламент (ЕС) 2015/848 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 година относно производството по несъстоятелност (ОВ L 141, 2005 г., стр. 19). Към момента на настъпване на фактите по спора в главното производство обаче е бил приложим Регламент № 1346/2000.
- 4 Съображения 23 и 24 от Регламент № 1346/2000 гласят:

„(23) Настоящият регламент следва да създаде, в рамките на материята, която се регулира от него, единни правила за случаите на конфликт на разпоредби, които да заменят, в рамките на обхвата им на приложение, националните норми на международното частно право. Доколкото не е предвидено друго, следва да се прилага законът на държавата членка, която е образувала производството (lex concursus). Това правило за конфликт на разпоредби следва да се прилага по еднакъв начин както към главното производство, така и към частичните производства. Lex concursus определя всички последици от производството по несъстоятелност, процесуални и материални, спрямо заинтересованите лица и съответните правоотношения. Този закон урежда всички условия за образуването, провеждането и приключването на производството по несъстоятелност.

(24) Автоматичното признаване на едно производство по несъстоятелност, към което обичайно се прилага законът на държавата, в която то е образувано, може да влезе в конфликт с нормите, съгласно които се осъществяват сделките в тези държави. За да бъдат защитени доверието и правната сигурност[...] на сделките в държавите членки, различни от тази, в която е образувано производството, следва да се предвидят редица изключения от [общото правило]“.

5 Член 4 („Приложим закон“) от този регламент гласи:

„1. Ако настоящият регламент не предвижда друго, приложимият закон към производството по несъстоятелност и последиците от него е законът на държавата членка, на чиято територия е образувано производството, наричана по-долу „държава на образуване на производството“.

2. Законът на държавата на образуване на производството определя условията на образуването, провеждането и прекратяването на производството по несъстоятелност. Той определя по-специално:

[...]

м) нормите относно нищожността, унищожаемостта или относителната недействителност на правните действия, които увреждат всички кредитори“.

6 Член 13 („Увреждащи действия“) от посочения регламент гласи:

„Член 4, параграф 2, буква м) не се прилага, когато лицето, което [се е възползвало от действие,] увредило всички кредитори, докаже, че:

– [действието] се урежда[...] от закона на държава членка, различна от държавата членка на образуване на производството

и

– в съответния случай, този закон не допуска никакви средства за оспорване на [това действие]“.

Регламент № 593/2008

7 Съгласно съображение 16 от Регламент № 593/2008:

„За да се допринесе за постигането на правна сигурност в европейското пространство на правосъдие, която е общата цел на настоящия регламент, стълкновителните норми следва да бъдат с висока степен на предвидимост. Съдилищата, обаче, следва да запазят известна възможност за преценка при определяне на правото, което е най-тясно свързано със ситуацията“.

8 Член 12 („Обхват на приложимото право“), параграф 1 от този регламент предвижда:

„Приложимото към договора право по силата на настоящия регламент урежда в частност:

[...]

б) изпълнението;

[...]“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 9 Oeltrans Befrachtungsgesellschaft и Tankfracht GmbH са дружества, установени в Германия. Те са част от групата Oeltrans.
- 10 Е.А. Frerichs, което е установено в Нидерландия, и Tankfracht GmbH сключват договор за кораб, плаващ по вътрешните водни пътища, по силата на който договор второто дружество дължи на първото възнаграждение в размер на 8259,30 EUR. На 9 ноември 2010 г. Oeltrans Befrachtungsgesellschaft плаща на Е.А. Frerichs дължимата от Tankfracht GmbH сума за изпълнение на този договор.
- 11 На 29 април 2011 г. Amtsgericht Hamburg (Районен съд Хамбург, Германия) открива производство по несъстоятелност срещу Oeltrans Befrachtungsgesellschaft. На 21 декември 2014 г. първоначалният синдик в това производство предявява пред компетентния съд иск за връщане на сумата от 8259,30 EUR и на свързаните с нея лихви на основание на отмяната на действията на това дружество. Поради пропуски на същия съд исковата молба е връчена на Е.А. Frerichs едва през декември 2016 г. От 25 март 2016 г. синдик в посоченото производство е ZM.
- 12 Тъй като счита, че искът в главното производство се урежда от германското право, Landgericht (Областен съд, Германия) уважава исковата молба на синдика.
- 13 Въззивният съд изменя решението на Landgericht (Областен съд), като уважава възражението на Е.А. Frerichs за изтекла давност и отхвърля въпросната искова молба, също на основание на германското право.
- 14 ZM подава ревизионна жалба пред запитващата юрисдикция, Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия), с която иска решението на Landgericht (Областен съд) да бъде потвърдено.
- 15 Според тази юрисдикция изходът на това ревизионно производство зависи от тълкуването на член 13 от Регламент № 1346/2000 и на член 12, параграф 1, буква б) от Регламент № 593/2008.
- 16 Всъщност съгласно член 4, параграф 2, второ изречение, буква м) от Регламент № 1346/2000 нормите относно нищожността, унищожаемостта или относителната недействителност на правните действия, които увреждат всички кредитори, се определят от правото на държавата членка, на чиято територия е образувано производството по несъстоятелност. Посочената юрисдикция отбелязва, че тъй като производството по несъстоятелност срещу Oeltrans Befrachtungsgesellschaft е открито в Германия, въпросът за отмяната на извършеното от това дружество в полза на Е.А. Frerichs плащане на сумата от 8259,30 EUR трябва да се преценява от гледна точка на германското право, и счита, че съгласно това право предявеният иск следва да бъде уважен, тъй като според нея той не е погасен по давност, както е приел въззивният съд.
- 17 Същевременно запитващата юрисдикция посочва, че Е.А. Frerichs се позовава на приложимостта на член 13 от Регламент № 1346/2000, че твърди, че плащането трябва да се преценява от гледна точка на нидерландското право, и че е представило доказателства, че това право не допуска никакви средства за оспорване на плащането.
- 18 В това отношение тази юрисдикция смята, че каквато и да е правната му квалификация, сключеният между Tankfracht и Е.А. Frerichs договор се урежда от нидерландското право.

- 19 Посочената юрисдикция обаче счита, че отговорът на въпроса дали в спора, с който е сезирана, е изпълнено първото условие по член 13 от Регламент № 1346/2000, а именно съответното увреждащо действие да се урежда от правото на държава членка, различна от държавата, на чиято територия е образувано производството по несъстоятелност, зависи от това дали съгласно член 12, параграф 1, буква б) от Регламент № 593/2008 плащането, извършено от трето лице, в случая Oeltrans Befrachtungsgesellschaft, с цел да се удовлетвори вземането, което по силата на въпросния договор E.A. Frerichs има към Tankfracht, също се урежда от нидерландското право.
- 20 При тези обстоятелства Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Следва ли член 13 от Регламент [№ 1346/2000] и член 12, параграф 1, буква б) от Регламент [№ 593/2008] да се тълкуват в смисъл, че приложимото съгласно втория регламент право към договора урежда и плащането, което извършва трето лице, за да изпълни договорното парично задължение на една от страните по този договор?“.

По преюдициалния въпрос

- 21 С въпроса си запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 13 от Регламент № 1346/2000 и член 12, параграф 1, буква б) от Регламент № 593/2008 трябва да се тълкуват в смисъл, че приложимото съгласно последния регламент право към договора урежда и плащането, извършено от трето лице в изпълнение на договорното парично задължение на една от страните по договора, когато в рамките на производство по несъстоятелност това плащане е оспорено като действие, увреждащо всички кредитори.
- 22 Като начало следва да се припомни, че член 13 от Регламент № 1346/2000 предвижда изключение от общото правило по член 4, параграф 1 от Регламент № 1346/2000, че правото на държавата членка, на чиято територия е образувано производството, е приложимото право към производството по несъстоятелност и последиците от него (решение от 16 април 2015 г., Lutz, C-557/13, EU:C:2015:227, т. 34).
- 23 Съгласно член 13 от посочения регламент член 4, параграф 2, буква м) от същия не се прилага, когато лицето, което се е възползвало от действие, увреждащо всички кредитори, докаже, че това действие се урежда от правото на държава членка, различна от държавата, на чиято територия е образувано производството по несъстоятелност, и че в съответния случай това право не допуска никакви средства за оспорване на въпросното действие.
- 24 Това изключение, чиято цел — както се припомня в съображение 24 от Регламент № 1346/2000 — е да бъдат защитени доверието и правната сигурност на сделките в държавите членки, различни от тази, в която е открито производството, трябва да се тълкува стриктно и неговият обхват не следва да надвишава необходимото за постигането на тази цел (решение от 15 октомври 2015 г., Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, т. 18 и цитираната съдебна практика).
- 25 Що се отнася до целта, преследвана с член 13 от Регламент № 1346/2000, Съдът е постановил, че този член има за цел да защити оправданите правни очаквания на лицето, което се е възползвало от действие, увредило всички кредитори, тъй като предвижда, че дори и след образуването на производството по несъстоятелност посоченото действие ще продължи да се урежда от правото, приложимо към момента на неговото извършване (решение от 8 юни 2017 г., Vinyls Italia, C-54/16, EU:C:2017:433, т. 30 и цитираната съдебна практика).

- 26 Съдът е постановил още, че членове 4 и 13 от Регламент № 1346/2000 представляват *lex specialis* по отношение на Регламент № 593/2008 и трябва да се тълкуват с оглед на целите на Регламент № 1346/2000 (решение от 8 юни 2017 г., *Vinyls Italia*, C-54/16, EU:C:2017:433, т. 48 и цитираната съдебна практика).
- 27 Тъй като в случая производството по несъстоятелност, което е свързано със спора в главното производство, е открито в Германия, приложимо към него и последиците му съгласно член 4, параграф 1 от Регламент № 1346/2000 е германското право.
- 28 От това следва, както отбелязва запитващата юрисдикция, че в съответствие с член 4, параграф 2, второ изречение, буква м) от този регламент — съгласно който правото на държавата членка, на чиято територия е образувано производството по несъстоятелност, определя по-специално нормите относно нищожността, унищожаемостта или относителната недействителност на правните действия, които увреждат всички кредитори — въпросът за отмяната на извършеното от *Oeltrans Befrachtungsgesellschaft* в полза на Е.А. Frerichs плащане в размер на 8259,30 EUR по принцип трябва да се преценява от гледна точка на германското право.
- 29 Същевременно, доколкото това плащане е извършено в изпълнение на договорно задължение, което *Tankfracht* има по силата на сключения с Е.А. Frerichs договор, и доколкото последният се урежда от нидерландското право, тази юрисдикция се пита дали за целите на прилагането на член 13 от Регламент № 1346/2000 това право не трябва да се счита за приложимо и по отношение на въпросното плащане.
- 30 В това отношение следва да се припомни, че съгласно съображение 23 от този регламент той следва да установи единни стълкновителни норми, които да заменят, в рамките на обхвата им на приложение, националните норми на международното частно право.
- 31 Освен това следва да се отбележи, че в съответствие с целите, преследвани с член 13 от посочения регламент, припомнени в точка 25 от настоящото решение, страна по договор, получила плащане в изпълнение на същия, трябва да може да очаква, че приложимото към този договор право ще урежда и това плащане, включително след откриването на производство по несъстоятелност.
- 32 Това важи и когато съответното плащане е извършено не от съдоговорителя на тази страна, а от трето лице, тъй като за същата е очевидно, че с въпросното плащане третото лице възнамерява да изпълни договорното парично задължение на съдоговорителя. Така в този случай тази страна трябва да може да очаква също, че дори след откриването на производство по несъстоятелност въпросното плащане ще продължи да се урежда от правото, приложимо към договора, който е правното основание за това плащане.
- 33 Всъщност от страна по договор, която е получила от своя съдоговорител или от трето лице плащане в изпълнение на този договор, не може да се изисква да предвижда, че срещу съдоговорителя или срещу третото лице евентуално ще бъде открито производство по несъстоятелност, нито пък евентуално в коя държава членка то ще бъде открито.
- 34 Освен това, както посочват португалското правителство и Европейската комисия в писмените си становища, тълкуването на член 13 от Регламент № 1346/2000 в обратен смисъл би накърнило полезното действие на тази разпоредба и би било в разрез с целта ѝ — а именно да се допусне отклонение от общото правило по член 4, параграф 1 от този регламент, за да се защитят оправданите правни очаквания на лицата, които са се възползвали от действия, увреждащи всички кредитори — тъй като би довело до това такива плащания, извършени от трети лица, винаги да се уреждат от правото на държавата членка, на чиято територия е образувано производството по несъстоятелност.

- 35 Впрочем тълкуването, че за целите на прилагането на член 13 от Регламент № 1346/2000 приложимо право към изпълнението на договорно задължение от съдоговорител или от трето лице е правото, уреждащо договора, от който произтича това задължение, се потвърждава от текста на член 12, параграф 1, буква б) от Регламент № 593/2008.
- 36 Всъщност тази разпоредба предвижда, че правото, което по силата на последния регламент е приложимо към договора, урежда в частност изпълнението на задълженията по този договор.
- 37 Следователно от текста на посочената разпоредба е видно, че изпълнението на договорно парично задължение се урежда от правото, приложимо към договора, който е правното основание на това задължение.
- 38 Освен това, както се припомня в съображение 16 от Регламент № 593/2008, предвидените в същия стълкновителни норми следва да бъдат с висока степен на предвидимост, за да допринесат за постигането на главната цел на този регламент, а именно правната сигурност в европейското пространство на правосъдие.
- 39 Следва да се приеме, че тълкуване на член 13 от Регламент № 1346/2000 в смисъл, че приложимото към договора право урежда и изпълнението, от съдоговорител или трето лице, на произтичащо от този договор задължение, е в съответствие с тази цел за правна сигурност, тъй като позволява да се гарантира, че дори след откриването на производство по несъстоятелност въпросното задължение продължава да се урежда от това право.
- 40 С оглед на всички изложени по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че член 13 от Регламент № 1346/2000 и член 12, параграф 1, буква б) от Регламент № 593/2008 трябва да се тълкуват в смисъл, че приложимото съгласно последния регламент право към договора урежда и плащането, извършено от трето лице в изпълнение на договорното парично задължение на една от страните по договора, когато в рамките на производство по несъстоятелност това плащане е оспорено като действие, увреждащо всички кредитори.

По съдебните разноски

- 41 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

Член 13 от Регламент (ЕО) № 1346/2000 на Съвета от 29 май 2000 година относно производството по несъстоятелност и член 12, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) трябва да се тълкуват в смисъл, че приложимото съгласно последния регламент право към договора урежда и плащането, извършено от трето лице в изпълнение на договорното парично задължение на една от страните по договора, когато в рамките на производство по несъстоятелност това плащане е оспорено като действие, увреждащо всички кредитори.

Подписи